

Sjóvinnubankin – »lalt kr. 1,5 mia.« Føroya Banki – ikki minni Tilsamans – minst 3 mia. kr.

Fleiri sannleikar koma fram

Síðani Richard Mikkelsen er komin út úr síni holu, aftan á at hava verið sera tígandi í 2 ár, so kemur bæði líkt og ólíkt undan kavi. Opna brævið til danska forsetisráðharran, sum umrøddi leiklutin hjá Fíggjareftirlitinum og Fíggjargrunninum fekk Richard Mikkelsen at leypa so þursta framav, og hann fær sum vera man aftursvar frá fleiri síðum í hesum døgum. Hansara ólátaði atburður og viðferð av føroyska samfelagnum og føroyingum sum heild hevur fingið bæði ein og annan at gera upp við seg sjálván, at nú er bikarið fult: Nú skal alt á borðið. Sjálvur upplivi eg tað so, at fleiri hava vent sær til mín við upplýsingum og í summum forum skjølum, sum tey hava fingið flýggjað í trúnaði.

Eitt av teimum er fundarfrásøgnin frá fundi 4. oktober 1992 í millum Fíggjareftirlit og nevnd og stjórn Sjóvinnubankans, har eisini lögmaður, Atli Dam og landsstýrismaðurin í Fíggjarmálum, Jógvan Sundstein vóru hjástaddir. Nú er hon ikki serliga loynilig longur, tí nógv tykjast kenna til hana, sum ikki vóru á fundinum – meðan aðrir, ið vóru á fundinum, ikki minnst hana. Eitt brotið, sum eg havi heft meg við, er, ið hvussu er, ikki loyniligt longur.

EM (Egill Mølggaard, stjóri á Fíggjareftirlitinum) skenndi, at det behov, der var for at rekonstruere banken, var omkring 430 mio. kr. for at være inden for lovens rammer. Desuden blev anslået, at der ville være et umiddelbart behov på omkr. kr. 500 mio. og på et senere tidspunkt yderligere kr. 500 mio. **lalt 1,5 mia.** Dette for at være troværdig overfor de udenlandske långivere. (Herðingin mín, JM).

Hetta er so ikki loyniligt longur, tí Birgir Danielsen, fyrr. nevndarformaður í Sjóvinnubankanum, endurgav m.a. júst hetta brotið í sínum viðmerkingum til Richard Mikkelsen í bløðunum fyrri stuttum.

Hetta brotið er ikki bert á hugavert, men fram um alt skelkandi, tí tað avdúkar til fulnar, at handilin við partabrovum ímillum Fíggjargrunnin og Den Danske Bank fór fram á følskum grundarlagi. Tí um so var, at tað longu í oktober '92 var greitt, at avsetingarkrøvini upp á Sjóvinnubankan fóru at vera tilsamans 1,5 mia. kr., so hevur tað verið ikki minni enn 3 mia. fyrri báðar teir størstu undir einum, tí hankavirksemið var stórt

sæð eins, bert við tí muni, at Føroya Banki var eitt vet stórr. Av tí at Fíggjareftirlitið gjørdi mun í viðgerðini av donskum og føroyskum pengastovnum, tá teir komu í kreppu í Føroyum, fyriliggur eftir øllum at døma einki tilvarandi referat viðv. Føroya Banka, men bert endurgevingar av munnligum samskiptum. Tær tykjast tó allar at benda á tað borðið, at støðan var nett hin sama í báðum bankunum. So kravið til avsetingar til Føroya Banka má eisini hava ligið um hálva aðru milliard.

Av tí sama ber ikki til at koma stutt aftaná partabrevumbytið, sum fór fram mars '93, og krevja nýggjar avsetingar, sum um ein nýggj støða var uppstáðin. Visti Fíggjareftirlitið í oktober 1992, at samlaðu avsetingarnar fóru at vera 3 mia. krónur, so vistu teir tað eisini í mars '93. Sjálvsagt.

Tískil kunnu hvørjir Fíggjareftirlit, Fíggjargrunnur ella Den Danske Bank við minsta veti av reidilighet framhaldandi tvihalda um, at handilin fór fram til ein hóskandi pris. Prisurin valdaðist, hvat í Fíggjareftirlitið fann upp á av krøvum til avsetingar. Á fundi millum Fíggjargrunnin, Den Danske Bank og Føroya landsstýri 17. mars 1993 vísir Richard Mikkelsen til, at »Finansutisynet mente, at prisen for aktieombyttet var rimelig«.

Hvat vistu føroyskir politikarar?

Atli Dam og Jógvan Sundstein vóru báðir við til fundin hin 4. oktober 1992, so teir kendu báðir til hesa metingina hjá Fíggjareftirlitinum. At teir kortini komu heim til klettarnar sum hálvir sigursharar avvísandi alt krepputost og vísandi fólkjóð, at nú var Sjóvinnubankin so sterkur sum ongantið, kann bert undra. Møguliga trúðu teir ikki upp á, at Fíggjareftirlitið fór at fara so langt, tí tá samanumkom, so var tað eitt sindur tilvildarligt, hvørjar avsetingar, eftirlitið kravdi og nær. At bankakreppan var ein veruleiki, ber ikki til at tosa seg uttanum, men hvussu hon tók seg upp, og hvussu umfatandi hon gjørdist, valdaðist í stóran mun metingunum hjá hesum eftirliti, og hvussu tað valdi at viðgera pengastovnar. Hesum spurningi mugu teir sjálvir svara. (–Birgir Danielsen, sum eisini var lögtingslimur fyrri Fólkalokkin, var eisini á fundinum, men sum nevndarformaður í bankanum. Hann kann tí ikki spyrjast sum politikari í hesum sambandi).

Aðrir politikarar vistu eisini um hesa metingina hjá Fíggjareftirlitinum, tí fleiri hava játtað, at teir høvdu havt høvi at sæð fundarfrásøgnina. Kortini varð tvihið um, at almennt pengainspræningin í Sjóvinnubankan fór at vera eindømi og tað, sum kravdist til at rætta skútuna upp. Sama endurtók seg 1. februar 1993. Í dag vita Guð og hvørt mansharn í Føroyum, at tað var so syndarlíga langt frá øllum veruleika. Eftir stendur spurningurin, hvat ið fekk ikki bert ein politikara, men eina heila røð til at forteingja hesa fráboðan, sum átti at verið tann veruleiki, sum allur politikkur varð lagdur eftir? Ivaleyst okkurt reint menniskjansligt heldur enn okkurt slag av samansvørging. Í slíkari støðu noktar tú ivaleyst at trúgva tí, tú hoyrir og sært.

Kortini eru grundleggjandi prinsipiellar grund fyrri at tala at, tí líka síðani hevur stórt sæð øll politikara tala verið tann, at har var bert eitt at gera, og tað var at lofta Sjóvinnubankanum. At henda leið varð vald, hevur skuldarbundið almennu Føroyar fyrri hálva triðju milliard og harumframt kostað føroyingum tað mesta av tí sjálvsavgerðarætti, ið lá í heimastýrisskipanini. At hugsa sær aðra leið hevur verið skýrt ábyrgdarloysi.

Í sjónvarpssending fyrri stuttum varð landsbankastjórnin Sigurd Poulsen spurður, um hann hevði mælt til at fylgt teirri leið, ið varð vald, um hann hevði kent prís. Eins avgjörður og altíð í hesum máli svaraði hann jättandi, men legði síðani afturat, at tað hevði neyvan borið til politikist.

Tað er so ein spurningur, um tað ikki bar til. Tað veldst sjálvandi, um teir politikararnar trúðu fráboðanini hjá Egill Mølggaard.

Hvat vistu embætismenn?

Svarið hjá landsbankastjóranum reisir samstundis spurningin, um embætismenn hava havt ta neyðugu vitanina?

6. oktober 1992 vistu teir eftir øllum at døma einki, tí teir vóru á ongum sinni inni í myndini. 1. februar vóru teir har, og mælti til. – Um teir kendu til fráboðanina hjá Fíggjareftirlitinum er ilt at siga.

Hinvegin so bendir notat, ið landsbankastjórnin, stjórni á Hagstovuni og stjórni á Búskapardeildini í Tinganesi skrivaðu 16. mars 1993 ikki á, at teir kendu til hetta úttalið hjá Mølggaard. Í hesum notati fara teir ígjøgnum gongdina í málinum. Hevði referatið

frá 4. oktober 1992 ligið sum skjál í Tinganesi, høvdu teir ivaleyst havt tað við í hesum sambandi. So høvdu teir neyvan skrivað, at »ógreina móttvegis Danske Bank, um tørvur er á nýggjum kapitali, verður best svaraður av Danske Bank«, soleiðis sum teir draga samanum í niðurstøðuni.

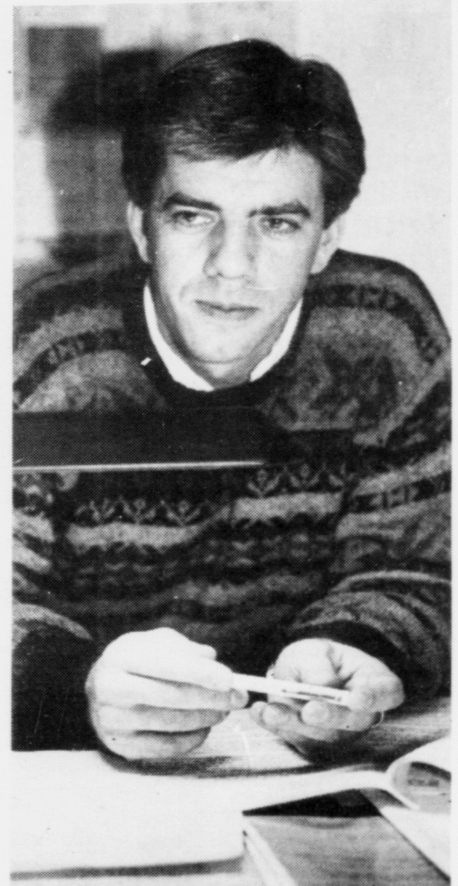
Vanligt er at tosa um skyldur og loyaltit hjá embætismönnum móttvegis politikarum. Eitt mál var herfyri, har embætismaður fekk koyrlin fyrri ikki at hava latið upplýsingar fara víðari til teir politikarar, sum høvdu ábyrgdina. Hinvegin ber sjálvsagt heldur ikki til, at politikarar halda upplýsingum aftur fyrri embætismönnum. Um henda fundarfrágreiðing frá 4. oktober 1994 ikki fyriliggur sum skjál í journal í landsstýrinum, so hava embætismenn ongan lívsnis mogleika at koma við rættari meting, tá teir verða bidnir um at koma við fakligari tilræðing. Tá gevur tað heldur onga meining at spyrja teir. Men tað var so tað, sum hendi.

Hvørjar avleiðingar?

Tey, ið beinleiðis mistu pening í partabrevumbytinum eiga sjálvsagt at fáa endurgjald, tí hann fór fram undir følskum fortreytum. Uppskotið hjá Lise Lyck um at hesi leggja sak móti Fíggjareftirlitinum og danska statinum kundi verið gongd leið.

Men føroyskir borgarin hevur somuleiðis krav upp á endurgjald fyrri at hava sloppið Den Danske Bank undan stórtapi, sum landskassin nú hongur uppá. Tað krevur eina kanning, sum fer á botn í øllum, soleiðis sum uppskotið hjá Fólkalokkinum leggur upp til. Hon má gerast. Ikki bert at tær endurgjaldskrøv skulu staðfestast, men eina nógv tí at politiska viðferðin av hesum máli reisir eina ørgrynna av spurningum, sum mugu svarast, so vit ikki verða tikin so fullkomiliga av fótum aftur eina aðru ferð.

Vit skulu eittast at hava demokrati. Í hesum máli fingur borgararnir ongantið tær upplýsingar, sum skulu til fyrri at kunna taka støðu. Uppaftur minni høvi at velja millum alternativar mogleikar. Frá politiskari síðu – og frá embætismanna síðu – hevur verið neyðhildið um, at har vóru ikki aðrir mogleikar enn at lofta bankunum. Hetta var ongantið so. At embætismenn vita tað, kemur fram í notatinum hjá embætismönnum, um henda áheitan á landsstýrið er at lesa:

Enn einaferð skal tí verða mælt til at fara undir at kanna fylgjurnar av at lata bankarnar gjøgnum eina skipaða trolauppperð (kontrollerað fallit), og t.d. lata næsta lánið fara til at stovna ein nýggjan pen-

ingastovn, ið kann fara tær sunnu fyrirkurnar víðari.

– Tann kanningin er framvegis ikki gjørd.

Jógvan Mørkøre

Jólatiltak í Viðarlundini í morgin

Sum fráboðað í farnu viku var ætlanin hjá Lionsfelagsskapinum í Havni at hava árliga hugnalotuna í viðarlundini seinasta sunnudag. Men sum kunnugt bleiv hetta ikki til nakað. Tiltakið varð avlýst vegna vánaligt veður.

Sum frættest hittust menn henda morgunin longu kl. 9 til at fyrireika tiltakið í viðarlundini, tí ætlanin var, at hetta arbeiðið skuldi vera liðugt áðrenn kirkjutíð.

Komir á staðið varð skjótt greitt, at har var einki at gera, tí vindurin var ov nógvur og ælingarnir so grovri, at alt vildi verðið blást í luftina sum støðan tá sá út. Tí varð steðgað til feskastu veðurtíðindini frættust í útvarpinum kl. 10. Men har vóru vánarnar ikki alt ov góðar: út á dagin skuldi vindurin linka nakað, einir 10–15 m/s, og annars stormávaring. Hetta fekk menn at setast aftur, so

ikkí varð farið undir nakra fyrireiking, og avgjørt varð at útseta tiltakið í eina viku og lýst varð um hetta í útvarpinum um middagseitið. Men tað skuldi so vísa seg, at veðrið blíðkaði munandi út á dagin, so góð líkindi vóru júst tá ið tiltakið annars átti at verið, men tá var ov seint at fyrireika nakað.

Kaffi- og kakao-munnur fæst til keyps

Men nú ætla so Lionsfólkini at royna aftur í morgin. Byrjað verður í Viðarlundini kl. 14.00 og heldur tiltakið fram til kl. 16.00. Havnar Hornorkestur skal undirhalda við jólatónleiki og høvi verður hjá vitjandi at keypa jólaprýði og tilfar og fótur úr viðarlundini til jólaprýði. Kaffi- og kakao-munnur við bollum ella vafflum afturvið fæst til keyps.